

KIRJASTO JA KIERTOTALOUS

Työpaja 29.4.2021

TEHTÄVÄNANTO

1. Tarkastelkaa [Flingaan](#) kirjattuja pohdintoja ja ideoita ja keskustelkaa hetki puheenvuorojen herättämistä ajatuksista.
2. Valitkaa yksi konkreettinen päivän alustukseen ja kiertotalouteen liittyvä idea. Pohtikaa mitä toiminnan toteuttaminen edellyttää. Jos ryhmässänne on edustajia eri kirjastoista niin miettikää toteutusta eri kirjastojen lähtökohdista.
3. Valmistelkaa valitsemallenne koulutuksen puhujalle yksi kysymys aiheeseen liittyen.
4. Esitelkää ideanne lyhyesti koko ryhmälle ja kysykää kysymyksenne puhujalta.

Kiertotalouden liiketoimintamallit

UUSIUTUVUUS

Kiertoja edistävät materiaalit ja energia ovat täysin uusiutuvia, kierrätettäviä tai biohajoavia. Kiertotaloudessa niillä korvataan netseellisiä ja usein myrkyllisiä, saastuttavia ja ei-kierrätettäviä raaka-aineita enenevässä määrin. Esimerkiksi biokemikaaleilla ja -muoveilla voidaan korvata öljyä lukuisissa tuotteissa. Uusiutuvalla energialla, kuten aurinko- ja tuulivoimalla korvataan fossiilisia energianlähteitä kuten hiiltä ja maakaasua yhteiskunnassa.

Toimintamalli on keskeinen rajallisten resurssien maailmassa. Irtautuessaan niukkenevista raaka-aineista yksittäinen toimija tukeutuu pitkällä aikavälillä kestäviin ja kustannustehokkaisiin materiaali- ja energialähteisiin omista tarjotuissa tuotteissa ja palveluissa. Näin yritys voi saavuttaa asiakasjoukossa, joka haluaa vähentää hintaheilahteluihin ja

RESURSSITEHOKKUUS JA KIERRÄTYS

Resurssitehokkuus ja kierrätys ja ovat kiertotalouden peruspilareita. Arvoa luodaan materiaalivirtojen sivutuotteista ja jätteistä sekä käyttäjiltä palautuvista tuotteista. Valmistusprosessissa, tuotteissa ja arvoketjuissa kiinnitetään huomiota resurssitehokkuuteen eli energia- ja materiaalitehokkuuden optimointiin. Uuden toimintatavan mahdollistavat etenkin uudet teknologiat sekä tehokas käänteinen logistiikka.

Kierrätyksen ja palautumisen myötä materiaaleja voidaan

- käyttää korkeamman arvon tuotteiden tekemiseen (upcycling; esim. jätteestä valmistetut kompositit),
- kierrättää takaisin raaka-aineeksi alkuperäistä käyttötarkoitusta varten, tai
- siirtää alempiarvoiseen käyttöön (downcycling; esim. jätteen polttaminen).

Yritykset säästävät jäte-, materiaali- ja energiakustannuksissa ja vähentävät resurssitehokkuuden ja kierrätyksen ja edistäminen tuo uutta liiketoimintaa ja yhdyntöitä. Teollisessa symbiosiossa yritys hyödyntää toisen tuotteen raaka-aineena omassa tuotannossaan.

Käyttämättömistä tuotteista on helppo päästä eroon: esimerkiksi nouto- ja takaisinotto- ja lähetysohjelmat yletyivät. Myös kierräysmateriaaleista valikoima kasvaa.

JAKAMISALUSTAT

Digitaalisiin ja usein verkkopohjaisiin palveluihin perustuvat jakamismallit mahdollistavat vajaaikätyillä olevien tavaroiden ja resurssien yhteiskunnan elinkaaren pidentämisen.

Alustat yhdistävät kysynnän tarpeeseen, kun yksilöt ja organisaatiot saavat mahdollisuuden hyödyntää toisten tuotteita ja resursseja. Alustat mahdollistavat mm. second hand -kaupan, vuokraamisen, lainaamisen, vaihtamisen ja jakamisen käyttäjien kesken. Näin uusien tuotteiden valmistamisen tarve vähenee. Alustoja hyödynnetään esimerkiksi myös vuokraus- tai leasing-palveluissa yhteiskäytön hallintaan.

Alustojen taustalla oleva liiketoiminta perustuu tyypillisesti transaktioista perittyihin palvelumaksuihin tai esimerkiksi peruspalvelun ohella tarjottaviin lisäpalveluihin ja mainostuloihin. Kuluttajat ja käyttäjät hyötyvät alustoista joustavan valikoiman ja monipuolisen tarjoaman sekä edullisten hintojen kautta.

SITRA

TUOTE-ELINKAAREN PIDENTÄMINEN

Kiertotaloudessa tuotteet säilyvät alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan mahdollisimman pitkään tai useita käyttökertoja. Se vähentää tarvetta ostaa ja valmistaa uusia tuotteita sekä siten myös ympäristöhaittoja. Keinoja siihen ovat:

- Tuotteiden suunnittelu pitkäkestoisiksi, laadukkaiksi ja korjattaviksi (esim. modulaarisuus, ekosuunnittelu).
- Tuotteiden huoltaminen ja korjaaminen.
- Päivittäminen (esim. uudet ominaisuudet tai ulkonäkö).
- Tuotteiden kunnostaminen tai uudelleenvalmistaminen uuden verokoiksi. Lisämyynti ja uudelleenkäyttö.

Uusiutuvuus on merkittävä talous- ja ympäristöhyötyä kun tuotteiden elinkaarta pidennetään. Tuotteen valmistus- ja ostotarve vähenee, säästyy energiaa ja materiaaleja. Arvoketjuun tuotteen elinkaaren pidentäminen tuo arvoa hyödyntäen liiketoimintaa pidempään ja samalla valmistajien ja kuluttajien välillä. Lopputuloksesta saavat edullisempia tuotteita.

SITRA

TUOTE PALVELUNA

Kun tuote tarjotaan palveluna, asiakas maksaa tietystä toiminnosta tai suorituskyvystä. Tuotteiden omistamisen kokonaiskustannukset säilyvät palvelua tarjoavalla tuottajalla tai jälleenmyyjällä. Se motivoi huolehtimaan tuotteen koko elinkaaren hallinnasta ja kehittämään kilpailuetua myös muita kiertotalouden toimintatapoja hyödyntäen. Niihin kuuluvat esimerkiksi huolehtiminen siitä, että tuotteista tehdään pitkäikäisiä, uudelleen käytettäviä, korjattavia ja että niiden käyttöaste on korkea.

Esimerkkejä palvelusopimuksen erilaisista muodoista:

- Maksetaan käytöstä, esimerkiksi ajetuista kilometreistä tai käytetyistä tunneista.
- Liisauksessa asiakkaalla on oikeus tuotteen käyttöön pidempään, vuokrauksessa alle 30 päivää.
- Maksetaan etukäteen sovittua ja määrättyä palvelusta tai lopputuloksesta, esimerkiksi puhtaasta sisäilmasta.

Vuorovaikutus asiakkaan kanssa on tiiviimpää – asiakas nähdään käyttäjänä, ei kuluttajana. Usein lisiä arvoa luodaan myös digitaalisilla ratkaisuilla. Ne mahdollistavat sen, että yritys saa oppia mm. asiakkaiden käyttäytymisestä sekä pystyy kehittämään aiemmin aineettomia palveluja. Tuotteen omistamiseen verrattuna asiakkaan riskit ja usein kustannukset ovat pienemmät. Palveluntarjoaja saa tulovirtaa perinteistä pidemmällä ajanjaksolla ja tunnistamaan asiakkaan paremmin saa mahdollisuuksia lisämyyntiin.

SITRA

RYHMÄ 1

Toteuttava idea:

- Miten tällaista toimintaa voidaan lähteä toteuttamaan kirjastossa? Mistä lähdetään liikkeelle? Mitä pitää ottaa huomioon? (muistakaa myös hankinnat ja johto)

Kysymys puhujalle:

RYHMÄ 2

Toteuttava idea:

- Miten tällaista toimintaa voidaan lähteä toteuttamaan kirjastossa? Mistä lähdetään liikkeelle? Mitä pitää ottaa huomioon? (muistakaa myös hankinnat ja johto)

Ison kaupunginkirjaston lähikirjastojen urheiluvälinelainausta sen mukaan mitä mahdollisuuksia lähiympäristössä on (esim. Lausteen frisbeegolfrata)

- Yhteistyö liikuntapalveluiden, kaupallisten toimijoiden ja lahjoittajien kanssa
- Laina-ajat valinnan mukaan esim. 1-2 viikkoa
- Liikuntapalveluista opastaja
- Asiakkaiden toiveet huomioon: kyselyt somessa, kyselylaatikot
- Alueiden asukasprofiilit huomioon
- Ei vain yksilölajeja → yhteisöllisyys

Kysymys puhujalle: Pajaa koskien: Mitä vinkkejä asiakaskunnan saavuttamiseen ja sitouttamiseen olisi antaa etenkin jos paja ei ole heti sisäänkäynnin lähetyvillä?

RYHMÄ 3

Toteuttava idea:

- Miten tällaista toimintaa voidaan lähteä toteuttamaan kirjastossa? Mistä lähdetään liikkeelle? Mitä pitää ottaa huomioon? (muistakaa myös hankinnat ja johto)
- **Pajan tarkoitus?**
- Mitä pajassa tehdään konkreettisesti? Miksi paja on perustettu?
- pajan tarkoitus on kyettävä ilmaisemaan muutamalla sanalla
- lapset ja nuoret mukaan esim. teematapahtumissa - ovat myös sisäänheittäjiä
- kaikkien osastojen mukana oleminen tekee mahdolliseksi eri asiakasryhmien tavoittamisen
- tarvitaan kunnolliset ohjeet henkilökunnalle perehtymiseen
- ekologisuus on tärkeää ottaa oikeasti huomioon

Kysymys puhujalle:

- **Jero: Miten kiertotalouden idea näkyy konkreettisesti pajatoiminnassa?**

RYHMÄ 4

Toteuttava idea:

- Miten tällaista toimintaa voidaan lähteä toteuttamaan kirjastossa? Mistä lähdetään liikkeelle? Mitä pitää ottaa huomioon? (muistakaa myös hankinnat ja johto)
-

Turun pääkirjasto & Pöytyä

Ei yhtä ideaa, keskustelua siitä, että olennaista ohjeistaa, mihin eri laitteita on tarkoitus käyttää - näin voi ohjata kiertotaloutta tukeviin käyttömuotoihin

Kysymys puhujalle:

RYHMÄ 5

Toteuttava idea:

- Miten tällaista toimintaa voidaan lähteä toteuttamaan kirjastossa? Mistä lähdetään liikkeelle? Mitä pitää ottaa huomioon? (muistakaa myös hankinnat ja johto)

Mukana Ulvila, Loimaa, Raisio, (Rauma, Espoo)

- Tavaralainaamo.
- Mistä tavarat? Lions, yritykset, lahjoitukset?
- Lahjoittajalle “mainosfilää” esineessä.

Mahdollisesti 3D-tulostusta.

- Henkilökunnan osaaminen on ensimmäinen kysymys

Kysymys puhujalle:

Paljonko pitää osata neuvoa lainattujen laitteiden käyttöä?

RYHMÄ 6

Toteuttava idea:

- Miten tällaista toimintaa voidaan lähteä toteuttamaan kirjastossa? Mistä lähdetään liikkeelle? Mitä pitää ottaa huomioon? (muistakaa myös hankinnat ja johto)

Kysymys puhujalle:

RYHMÄ 7

Toteuttava idea: pajatoiminta: henkilöstön perehdyttäminen

- Miten koulutuksia kannattaa järjestää?
- Kuka pyörittää pajatoimintaa?
- Pajatoimintaan ei sinänsä ole ongelmaa saada vakituista työntekijää, mutta kuka tekee työntekijän edelliset työtehtävät
- Millä tasolla työntekijän osaaminen pitää olla laitteiden suhteen?
- Miten hoidetaan resurssien jako, kun kirjastoon tulee uusia palveluita?

Kysymys puhujalle:

Mistä henkilöstö on otettu? Mitä vanhoille työtehtäville on tapahtunut?